הקרבת מנחת חביתין

א.

נאמר בפרשת צו[1]:

> וידבר ה' אל משה לאמר. זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האיפה סולת מנחה תמיד מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. על מחבת בשמן תעשה מורבכת תביאנה תופני מנחה פיתים תקריב היא ניחוח לה'. והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חוק עולם לה' כליל תקטר.

שני ציווים נאמרו פה:

א. שכל כהן ביום כניסתו לכהונתו[2] יביא מנחה זו למקדש.

ב. שכהן גדול יביא מנחה זו בכל יום.

כך למדונו רבותינו במדרש[3]:

> כשהכהן מתקרב בתחילה לעבודה מביא עשירית האיפה משלו ועבודה משלו.

כל זאת לעומת הכהן הגדול שאצלו נאמר "תמיד" דהיינו בכל יום.

כך גם כן פסק הרמב"ם[4]:

> אין הכהן עובד תחילה וכן כהן גדול אינו עובד תחילה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו שנאמר 'זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו'.

לכאורה שתי המצוות הללו דומות הן ומקבילות הן.

אמנם הרמב"ם לגבי מצוות הכהן הגדול הגדיר הוא את מנחתו כמצוות עשה באומרו[5]:

> הציווי שציונו שיקריב כהן גדול בכל יום תמיד מנחה בבוקר ובין הערביים.

---

[1] ויקרא ו', י"ב - ט"ו.

[2] כתב רש"י (מנחות נא ע"ב ד"ה "כהנים הדיוטות"):" כשכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון. לישנא אחרינא ביום המילואים היה כך אבל לדורות לא היה נוהג - מפי המורה". רש"י בפירושו לתורה הכריע כפירושו הראשון וכתב (ויקרא ו', י"ג) "אף ההדיוטות מקריבים עשירית האיפה ביום שהם מתחנכים לעבודה". בעז"ה בהמשך דברינו נתייחס גם כן לדעת "המורה" שהביא רש"י בפירושו השני בגמרא.

[3] תורת כהנים צו פרשתא ג' פרק ג', ג'.

[4] הל' כלי המקדש פ"ה הט"ז.

[5] מ"ע מ'.

מאידך, לא מנה הרמב"ם כמצוות עשה את הקרבת המנחה של הכהן ההדיוט בתחילת עבודתו.

הבדל נוסף שמוצאים אנו ברמב"ם בין המנחות הללו, שאת מנחת הכהן ההדיוט הביא הוא רק בהלכות כלי המקדש בעוד שאת מנחת הכהן הגדול מלבד בהלכות כלי המקדש הביא הוא גם ביחד עם עבודות המקדש בהלכות תמידין ומוספין וכך כתב שם[6]:

> חביתי כהן גדול מצוות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבוקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערביים עם תמיד של בן הערביים.

על שום מה שינה הרמב"ם בין המנחות הללו?

שאלה נוספת יש לשאול על סדר מניין המצוות בספר המצוות.

הרמב"ם מנה את המצווה שיישא כהן גדול אישה בתולה[7] לאחר מכן מנה הרמב"ם[8] את קרבן התמיד ולאחר מכן מנה הרמב"ם[9] את הקרבת מנחת הכהן גדול בכל יום. מדוע לא צירף הרמב"ם את שתי המצוות של הכהן גדול ובמקום כך הכניס הוא בניהם את הקרבת קרבן התמיד שאיננו תלוי דווקא בכהן הגדול?

ב.

שנינו במשנה[10]:

> חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן ואפיתן בפנים ודוחות את השבת.

המלאכות שאי אפשר לעשותן מבעוד יום, דוחות הן את השבת במנחת הכהן גדול. התוספות[11] ביארו כי מנחת החינוך של כהן איננה דוחה את השבת, וכן משמע מהרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין שהביא את דחיית השבת רק במנחת כהן גדול ולא במנחת הכהן הדיוט (וכן קישר במפורש בין הרמב"ם והתוספות המשנה למלך[12]). מהו יסוד החילוק בכך?

---

[6] פ"ג הי"ח.

[7] מ"ע ל"ח.

[8] מ"ע ל"ט.

[9] מ"ע מ'.

[10] מנחות צו ע"א.

[11] מנחות עח ע"א ד"ה "אחת".

[12] בהל' כלי המקדש פ"ה הט"ז.

נראה בעניות דעתי לומר שישנו הבדל בין מנחת הכהן ההדיוט לבין מנחת כהן גדול בכך שמנחת הכהן הדיוט באה היא להכשיר את הכהן לעבודה במקדש, ואילו מנחת הכהן גדול עבודה היא מעבודות המקדש.

כאשר ציוותה התורה שרק ביום שמתחנך הכהן לעבודה מקריב הוא מנחה זו, הורתה לנו בכך התורה שמנחה זו איננה באה מצד המקדש שהרי במקדש לא השתנה כלום מביום שעבר. כל שנשתנה הוא בכהן, ואם כן מנחה זו הינה הכשר לעבודת הכהן שמתחיל ביום זה את עבודתו. כיון שכך אין מנחה זו דוחה את השבת, שכן היא איננה כחלק מעבודות המקדש הדוחות את השבת. אמנם מנחת הכהן גדול בכך שהיא דוחה שבת הרי היא מוגדרת כחלק מעבודות המקדש הקבועות.

חילוק זה נראה שמיישב הוא את כל השאלות על הרמב"ם בהם פתחנו.

מנחת הכהן ההדיוט הינה רק הכשר לעבודתו[13] ועל כן אין היא נמנית כמצוות עשה, מה שאין כן מנחת הכהן הגדול שהינה כחלק מעבודות המקדש ועל כן נמנית היא כמצוות עשה.

הרמב"ם הביא את דיני מנחת החינוך של הכהן ההדיוט בהלכות כלי המקדש שכן שם הביא הרמב"ם את דיני הכהנים במקדש, ומנחה זו באה כהכשר לכהן העובד במקדש. באופי זה הביא שם הרמב"ם גם כן את מנחת הכהן הגדול שהרי מעבר להיותה מצוות עשה הינה גם כן מכשירה את הכהן הגדול לעבודתו ככהן גדול (ועל כן ביום התמנותו יביא שתי מנחות[14]).

כך אכן משמע מלשון הרמב"ם שזהו האופי של הבאת הדינים בהלכות כלי המקדש באומרו:

> אין הכהן עובד תחילה וכן כהן גדול אינו עובד תחילה עד שיביא עשירית האיפה.

אכן במניין שבראש הלכות כלי המקדש אין הרמב"ם מגדיר אף את מנחת הכהן הגדול כמצוות עשה, שכן בהלכות אלו מובא רק דין הכשר העבודה של הכהנים המצוי בה. אמנם בהלכות תמידין ומוספין ששם מביא הרמב"ם את סדר העבודות במקדש שבכל יום מביא הוא רק את מנחת הכהן הגדול היומית שהינה מצד המקדש וכן מגדיר הוא שם במניין שברא ההלכות את מנחתו כמצוות עשה.

---

[13] ואין הרמב"ם מונה מכשירי מצווה למצווה בתרי"ג כפי שכתב בספר המצוות בשורש העשירי.

[14] ראה שם הל' י"ז.

אף סדר המצוות שבספר המצוות מתבאר לפי דברינו:

בעוד שמצוות נשיאת הבתולה זהו דין בכהן הגדול, הרי שבמצוות הקרבתו את מנחת החביתין זהו דין בעבודת המקדש. על כן הפריד הרמב"ם בין המצוות הללו על ידי מצוות הקרבת התמיד ואליה סמך הרמב"ם את מנחת החביתין. כל זאת כדי לומר לנו שמנחת החביתין צמודה היא לקרבן התמיד (שהינו בוודאי דין במקדש) שכן הבחינה של עבודת המקדש היא שגרמה למנחת החביתין להימנות כמצווה, ולא סמכה למצוות נשיאת הבתולה שכן בחינת הכנת הכהן הגדול שבמנחת החביתין לא היא הגורמת לה להימנות כמצווה.

נוסיף ונאמר שמצוות מנחת החביתין איננה רק חלק מעבודות המקדש באופן סתמי, אלא שניתן לראותה כחלק מקרבן התמיד. כך אכן משמע מלשון הרמב"ם שכתב בהלכות תמידין ומוספין[15]:

> חביתי כהן גדול מצוות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבוקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערביים עם תמיד של בין הערביים.

הרי לנו שמצווה זו הינה לפי הרמב"ם נצמדת להקרבת התמיד שהינה דין במקדש, ועל כן סמך הרמב"ם מצווה זו למצוות הקרבת התמיד[16].

כיון שרק מנחת החביתין הינה משוייכת לקרבן התמיד ולא מנחת החינוך, יובן גם כן החילוק ביניהם בזמני ההקרבה.

פסק הרמב"ם[17]:

> ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם הייתה מנחת חינוך אינו חוצה[18] אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתיהן כליל לאישים.

---

[15] פ"ג הי"ח.

[16] ביאור זה מפרש יפה את שיטת אביי בגמרא (מנחות נ ע"ב). הגמרא חיפשה מקור לכך שמנחת הכהן גדול דוחה את השבת והובאו שם כמה מקורות. אביי הביא את הלימוד מקרבן התמיד באומרו "אמר קרא: 'סולת מנחה תמיד'- הרי היא כמנחת תמידין". אף על פי כן הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ח) הביא את דברי רב הונא "תופני – תאפינה נאה, ואי אפי ליה מאתמול אינשפיה ליה (=נפוחה ברוח כמו נשפת ברוחך- רש"י)", שכן מדבריו יש מקור לא רק להקטרה של המנחה בשבת אלא אף של האפייה.

[17] הל' מעשה הקרבנות פי"ג ה"ד.

[18] נושאי הכלים על הרמב"ם נתקשו למצוא מקור לכך שאין מנחת חינוך באה חצייה בבוקר וחצייה בערב כמנחת החביתין (שהרי פשט הפסוק מראה שישנה השוואה בניהם). בענ"ד מקור פשוט לרמב"ם מצוי בתוספתא מנחות

הרי שמנחות זהות אלו נפרדות הן בקישורם לקרבן התמיד, ורק מנחת החביתין תבוא עם קרבנות התמיד ולא מנחת חינוך.

לפי ביאורנו מתבארת גם כן דעת "המורה" המובאת ברש"י[19]:

ביום המילואים היה כך אבל לדורות לא היה נוהג - מפי המורה.

דמיון מנחה זו לקרבן התמיד הקרב גם כן חציו בבוקר וחציו בערב, מראה קשר בין מנחה זו לבית המקדש.

על כן לשיטה זו הובאה מנחה זו רק בימי המילואים שאז נתחנך גם כן המשכן, שכן ביום שמתחיל כהן מסויים את עבודתו אין כל שינוי במקדש עצמו ואין צורך להביא מנחה שכזו.

נראה שלשיטה זו יש גם כן סמך בפסוק, שכן בתיאור של התחלת עבודת הכהן נאמר "ביום המשח אותו" ולא הייתה משיחה בשמן לכהנים זולת הכהן הגדול אלא בזמן ימי המילואים[20] כמתואר בפרשת תצווה[21] ובפרשת צו[22].

ג.

הפרדת תפקידי מנחת החביתין ומנחת החינוך בשיטת הרמב"ם על אף שנראית מדוייקת בדבריו עדיין צריכה בירור:

(פ"ז ה"ח) :"אלו דברים שבין מנחת כהן גדול לבין מנחת כהן הדיוט :מנחת כהן גדול באה תמיד באה תדיר באה רבוכה וקרבה חצאין וטעונה ב' קמצין אחד שחרית ואחד בין הערביים..." הרי שמנחת כהן גדול באה חצאין מה שאין כן מנחת החינוך שמביא כל כהן (ואין לפרש שהכוונה באה חצאין היינו שאם לא הקריב שחרית יקריב הכהן הגדול רק את חצייה בערב שהרי בהלכה א' שם הובא "מנחת כהן גדול שלא קרב חצייה בבוקר תקרב כולה בין הערביים") וצ"ע מדוע לא הובא מקור זה בנושאי הכלים שנתקשו למצוא מקור לדברי הרמב"ם.

[19] מנחות נא ע"ב ד"ה "כהנים הדיוטות".

[20] לשיטת התוספות והרמב"ם יש לומר שלא משיחת השמן היא שגרמה לחיוב במנחה אלא תחילת העבודה. אמנם ציווי זה שנאמר טרם חנוכת המשכן בא לידי ביטוי בפעם הראשונה בימי המילואים שאז פתחו הכהנים את עבודתם על ידי משיחתם בשמן, אך מכאן ואילך תחילת עבודה תחייב את המנחה על אף שלא ימשחו בשמן.

[21] שמות כ"ט, כ"א.

[22] ויקרא ח', ל'.

הנה התורה סמכה את מנחת הכהן ההדיוט למנחת הכהן הגדול ודימתה בניהם את המנחה ואת אופי הקרבתה, וקשה אם כן לומר שאין כל קשר בין המנחות הללו.

על מנת לענות על קושי זה, צריכים אנו לעמוד על השוני שבין הכהן הגדול לבין שאר הכהנים. הכהן הגדול, כפי שראינו, הקרבת מנחתו הינה חלק מעבודות המקדש. אכן הכהן הגדול הינו חלק ממערכת המקדש ולא בכדי ציוותה אותו התורה[23]:

> ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלוהיו[24].

השאלה שאותה יש לשאול היא האם כהן הדיוט הינו גם כן חלק ממערכת המקדש על אף שאין לו דינים המשייכים אותו בכל עת אל הקודש כמו כהן גדול, או שמא אין הוא חלק מהמקדש אלא שהתורה החילה בו קדושה המתירה את עבודתו במקדש.

בפשטות הכינוי "כהן גדול" מראה כהבנה ראשונה.

הכהן הגדול הינו חלק מבין כל הכהנים אלא שנוספה גדולה לכהונתו. נראה שישנה גם כן ראיה להבנה זאת מגמרא שבה נאמר[25]:

> אמר רב חסדא כהן גדול המתקרב לעבודה צריך שתי עשרונות האיפה האחת להמשחו ואחת לחינוכו, מר בר רב אשי אמר שלש. ולא פליגי הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט הא דלא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט.

כהן הדיוט שנתמנה להיות כהן גדול צריך להביא מנחה על משיחתו (והיינו מנחת חביתין - רש"י בכתב יד ותוספות שם) ומנחה לחינוכו לעבודת הכהן הגדול. אמנם אם נתמנה בטרם עבד ככהן הדיוט צריך להביא גם מנחה להתקדש לכהן הדיוט על מנת שיוכל להיות גם כן כהן גדול.

היוצא מכך הוא שאין הכהן הגדול מנותק משאר הכהנים ההדיוטות אלא הוא אחד מביניהם ורק מתוך כך יכול הוא להיות כהן גדול. כך משמע אף מלשון הרמב"ם בהביאו הלכה זו[26]:

> כהן שלא עבד עדין מימיו שמנוהו כהן גדול הרי זה מביא עשירית האיפה ועובדה בידו בתחילה כשאר חינוך כל כהן הדיוט, ואחר כך מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כהן גדול ואחר כך מקריב עשירית האיפה השלישית שהיא חביתי כהן גדול שמקריב בכל יום.

---

[23] ויקרא כ"א, י"ב.

[24] בגדרי דין זה הרחבנו בעז"ה בפרק "היסח הדעת בציץ".

[25] מנחות עח ע"א.

[26] הל' כלי המקדש פ"ה הי"ז.

הרי לנו שישנה הדרגה ורק לאחר היותו כהן הדיוט יכול הוא להיות לכהן גדול. אף הכנסת דיני הכהנים בהלכות "כלי המקדש" ולא בהלכות "תמידין ומוספין" מראה שלרמב"ם אין הכהן ההדיוט חיצוני למקדש ורק הותר לו לעבוד במקדש, אלא שהינו חלק ממערכת כלי המקדש[27].

מהו אם כן יסוד ההבדל שבין הכהן הגדול לבין הכהן ההדיוט?

נראה בעניות דעתי לומר שבכהן הדיוט כאשר עובד הוא במקדש חלה על עבודתו קדושת המקדש והמזבח. אמנם כאשר אין עובד הוא במקדש סרה קדושה זו ממנו, ועל כן מותר לו לצאת מהמקדש שלא בשעת העבודה.

לעומתו הכהן גדול עליו מעבר לקדושת עבודתו כגברא, אף גופו עצמו מוקדש כחפצא להיות לחלק מבית המקדש, ועל כן אף שלא בעת העבודה מצוי הוא בצמוד למקדש. כל זאת כדברי הרמב"ם[28]:

> ובית היה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת הכהן גדול ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום ולא יצא משם אלא לביתו בלילה או שעה או שעתיים ביום, ויהיה ביתו בירושלים[29] ואינו זז משם[30].

---

[27] הגדרת הכהנים כחלק ממערכת המקדש ושממנו נובעת קדושתם מבארת את הטעם לציווי התורה כי קדושת הכהנים תהיה רק לאחר בניית המשכן ולא לפני כן (ראה רש"י שמות כ"ח, א'), שכן קדושתם תבוא רק מהמשכן ועל כן צריך הוא להיות בנוי לצורך הקדשתם.

[28] הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז.

[29] הרמב"ם פה לשיטתו שאף ירושלים קרויה "מקדש"- ראה בפירושו על המשניות (ר"ה פ"ד מ"א, סוכה פ"ג מ"י, ומעשר שני פ"ג מ"ד).

[30] אמנם דין זה איננו חיוב לכהן הגדול אלא שראוי הוא שיעשה כך כלשון הרמב"ם "ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום" שמשמע ממנה שאין זה חיוב. בכך לא יקשה הדבר מדברי המדרש (תורת כהנים פרשת שמיני מכילתא דמילואים, מ"ב) "ומפתח אוהל מועד לא יצא יכול בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה? תלמוד לומר 'ומן המקדש לא יצא ולא יחלל'. אימתי אינו יוצא- ולא יחלל הוי אומר בשעת העבודה". הרי שאף הכהן הגדול איננו מחויב שלא בשעת העבודה שלא לצאת מן המקדש ופסק הרמב"ם מדרש זה להלכה (הל' ביאת המקדש פ"ב הל' ה') הן ביחס לכהן הדיוט והן ביחס לכהן גדול. כן משמע מפירוש הרמב"ן על התורה (ויקרא ח', ל"ה) שדין זה שייך הן לכהן הדיוט והן לכהן גדול. נראה אם כן שהימצאות הכהן הגדול במקדש זהו אידיאל שאינו מחייב מעבר לזמן העבודה עצמה. כל זאת מתוך הסברא הפשוטה שמדובר בבן אדם ולא בדומם כמקדש עצמו, ועל כן ישתדל הכהן הגדול לצאת פחות ככל האפשר מהמקדש וכפי שמשתמע מלשון הרמב"ם "או שעה או שעתיים ביום".

באופן זה מתבאר החילוק מדוע לכהן הדיוט אין ללבוש את האבנט העשוי משעטנז אלא בשעת העבודה ואף במקדש, איסור שלא קיים אצל הכהן הגדול שיכול ללובשו אף שלא בשעת העבודה[31].

מנחה זו שמביא הכהן כולה קרבה במזבח (ככל מנחת כהן) ואם כן כולה היא מצד עבודת המזבח[32]. ביום שמתחנך הכהן לעבודתו, פועל הוא עבודה במזבח ובכך מתקדשת עבודתו בקדושת המזבח. נראה כי הראיה שעבודת הכהן הינה המשך והרחבה של קדושת המזבח מצויה בדברי התוספות.

בגמרא במסכת חולין[33] הובא דיון אגב שאלתו של רבי זירא האם הנודר להביא או תורים או בני יונה והביא משניהם בתחילת ציהובם (=שזהו שלב הביניים שבין בני יונה הקטנים לבין התורים הגדולים ושלב זה פסול הוא לשניהם), האם יצא ידי נדרו. מצד אחד ניתן לומר שבתחילת הציהוב אין הציפור מוגדרת לא כתור ולא כבן יונה אלא כברייה בפני עצמה ואם כך לא יצא ידי חובת נדרו. מצד שני ניתן לומר ששמא חוסר ההקרבה בשלב זה הוא מדין ספק האם זהו תור או בן יונה, אך הנודר יצא ידי חובת נדרו שהרי בוודאי הביא את אחד מהם.

התוספות[34] שאלו על ההבנה שיוצא הנודר ידי חובת נדרו, והלא לא ניתן להקריב את הציפורים שהביא וכיצד יתקיים נדרו? התוספות תירצו בתירוץ אחד שמדובר שהקריבו את הציפורים בשגגה. אמנם הקושי בתירוץ זה (שמדבר רק על מצב של דיעבד ולא משמע כן בגמרא שלא סייגה את שאלת רבי זירא למקרה שכזה) נראה שהניא את התוספות להביא תירוץ נוסף ולומר:

> אי נמי כיון שהביאן ליד כהן יצא ידי נדרו מאחר דמכל מקום האחד מהן ראוי להיקרב.

מהי המשמעות שההבאה לכהן שלא יכול בפועל להקריב תחשב כקיום הנדר? שאלה זו שאל המשנה למלך[35] ונשאר בצ"ע.

---

[31] ראה בהל' כלי המקדש פ"ח הי"ב, ובכך סרה השגת הראב"ד בהל' כלאים פ"י ה"ב ועיי"ש ברדב"ז ועיין בדברינו בפרק "לבישת בגדי כהונה".

[32] מנחה זו אף קרבה למזבח יותר מקרבן עולת התמיד שעורה בא לכהנים ופה כל המנחה למזבח.

[33] כב ע"ב.

[34] שם בד"ה "והביא".

[35] הל' מעשה הקרבנות פי"ד הל' ה'.

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל[36] נראה שרצה ליישב קושיא זו בהבנה שהתוספות סוברים כרש"י[37] שהבאת הקרבן לעזרה זהו סיום הנדר, וזו היא ההקרבה שבה מחויבים הבעלים. אמנם מלשון התוספות בעניות דעתי משמע שאין זהו דין רק במקדש אלא בהבאה לכהן לצורך הקרבה, ועל כן בענ"ד קשה לומר בתוספות את הבנת רש"י כפי שהציע רבי עקיבא איגר .

נראה שהחזון איש[38] ראה גם כן את ההדגשה של הכהונה אצל התוספות באומרו שלתוספות ישנו גם דין הפרשה וגם דין הקרבה, ואם כן משמע שלא רק הבאה למקדש יש פה אלא ממש הקרבה.

בדברינו נראה לבאר זאת שכיון שהכהן בעבודתו חלה עליו קדושת המזבח, על כן כיוון שכלפי שמיא ראויים הציפורים להקרבה הרי שהובאו הציפורים למזבח. כל חוסר ההקרבה בפועל הינו רק דין בעבודה עצמה מצד הספק ועל כן נתקיים הנדר.

כאשר אין הכהן מקיים את עבודתו כראוי ניתן לומר שבכך הסיר את עצמו מקדושת המזבח. על כן, מובנת הסתפקות החזון איש שם במקרה שנשחט הקרבן שלא לשמו שגורם הדבר שלא יעלה הקרבן לשם הבעלים. מצד אחד הקרבן עצמו כשר ואם כן הייתה הבאה של הבעלים כראוי, אמנם כיוון שלא קיים הכהן את תפקידו כראוי ולא עלה הקרבן לבעלים אזי ניתן לומר שלא מספיקה ההבאה לכהן בכך (שכן אם ברור שהיה הכהן אף בכך חלק מהמזבח, בפשטות היה ניתן לומר שחוסר העלייה לבעלים איננה גורמת את ביטול קיום הנדר כדין תחילת הציהוב).

קדושת המזבח חלה רק על העבודה אותה ראוי הכהן ההדיוט לבצע, שכן רק לכך הוא הוקדש. על כן, באם יתמנה כהן זה לכהן גדול צריך הוא עוד הקדשה למלאכה הראויה רק לכהן גדול (כעבודת יום הכיפורים[39]).

בכל אלו הדברים ראינו שישנה האצלה של המזבח על עבודת הכהנים.

בנוסף לכך ציוותה התורה שיקריב הכהן הגדול בכל יום כקרבן תמיד את מנחת החביתין[40] ובכך יוסיף על עצמו מעבר לקדושת המזבח החלה כבר על עבודתו, את קדושת המקדש

---

[36] בגיליון הש"ס על הגמרא שם.

[37] חולין קלט ע"א ד"ה "דמיחסר הקרבה".

[38] או"ח קמ"ב ס"ק ב'.

[39] ראה בתוספות מנחות עח ע"א ד"ה "אחת".

שתחול על גופו. ברגע שנוספה עבודה יום יומית לכהן הגדול מוכח שהקדושה איננה רק מצד הכשרתו לעבודה (שכן אצל הכהן הגדול גם כן לא נשתנה דבר בכל יום שבשגרת עבודתו במקדש[41]) אלא כעבודה במקדש וממילא מנחת היחיד של הכהן גדול נהיית לחלק מעבודת המקדש ומוכח שיחיד זה הרי הוא חלק מהמקדש.

לאור דברינו מתיישב הקושי אותו הקשינו על החילוק שמצאנו ברמב"ם.

מנחת החינוך ומנחת החביתין אכן דומות הן ושתיהן מאצילות את קדושת המזבח והמקדש על המקריב אותן. אמנם חילוק יש בין המקריב ליום חנוכתו לעבודה (ככהן הדיוט או ככהן גדול) לבין המקריבה יום ביום. בחנוכת הכהן נאצלת קדושה מן המזבח לעבר עבודת הכהן ומכאן ואילך מוכשר הוא לעבודה במזבח. במנחת החביתין נאצלת קדושה על גופו של הכהן גדול ונוצרת התמזגות בין בית המקדש לבין הכהן הגדול.

---

[40] דברים אלו מתיישבים היטב עם דברי המנחת חינוך (מצווה קל"ו) האומר שכהן גדול שלא הקריב את מנחת החביתין בבוקר יקריב את חצייה בין הערביים כפי שקיים הדין (ראה הל' תמידין ומוספין פ"א הי"ב) שאין קרבנות התמיד מעכבים זה את זה ובאם לא הקריבו את תמיד של שחר מקריבים רק קרבן אחד בתמיד של בין הערביים (ועיין מנחות נ ע"ב) .

אמנם בחיבור "קומץ המנחה" (בהוצאת מכון ירושלים) הקשו על המנחת חינוך מדברי התוספתא שהבאנו לעיל(מנחות פ"ז ה"א) "מנחת כהן גדול שלא קרב חצייה בבוקר תקרב כולה בערב חובת בין הערביים". מסתבר לומר בדברינו לפי התוספתא כי המצווה על הכהן גדול להביא מנחה של עשירית האיפה אלא שנחצית היא לשנים ונסמכת לתמיד, אך אין זו היא הגדרת המצווה אלא דין במצווה. על כן, כאשר אין אפשרות להקריב בבוקר או שלא הקריבו אפילו במזיד, לא נדחתה המצווה ויקריב את כולה בין הערביים.

ביאור זה שרואים אנו את המצווה כאחת אלא שישנה הוראה לחלקה לשתי הקטרות בסמוך לתמיד, מסייעת להבנת הרמב"ן. הרמב"ן (בהשגותיו על השורש הי"א) מנה בקרבן התמיד שתי מצוות נפרדות לקרבן השחר ולקרבן בין הערביים, ואילו במנחת החביתין הסכים הוא לרמב"ם (כפי שהעיר על כך החינוך במצווה קל"ו) שזו מצווה אחת. לדברינו מובן הדבר- זו מצווה אחת אלא שיש לחלקה לשתי הקטרות, אך המצווה עצמה היא להקטיר מנחה של עשירית האיפה ובאם לא הוקטר החצי בבוקר ישלימו אותו בהקטרה של בין הערביים.

[41] אמנם הנצי"ב כן ראה בפירושו העמק דבר (ויקרא ו', י"ג) שינוי בכהן הגדול בכל יום כפי שיש שינוי בכהן ביום חנוכתו לעבודה באומרו :"ביום שהוא מיתגדל ..ונכלל בזה כהן גדול בכל יום שהוא מיתגדל על אחיו הכהנים". אמנם לאור החילוק אותו הצבנו ברמב"ם המראה כי מנחת החביתין הינה דין במקדש אין צורך בחיפוש התאמת מנחה זו לגברא. אכן היו ראשונים שכן ראו במנחה זאת דין בגברא כפי שהעיר על כך החינוך במצווה קל"ו: "ולכן ראוי לאיש כזה להיות לו לקרבן מיוחד תמיד כמו תמידי הציבור", אמנם עיקר דברינו בנויים הם על שיטתו של הרמב"ם.

ד.

דברינו המקשרים בין כהן הדיוט לכהן גדול שאף הכהן הגדול ככהן הדיוט הוא אלא שנוספה בו מעלה של שייכות למקדש, תוכל לשפוך אור על ההלכה נוספת ברמב"ם. שנינו במשנה[42]:

> ושאר כל ימים אם רצה להקריב מקריב שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש.

הרמב"ם בהביאו הלכה זו חילק וכתב[43]:

> בכל יום שירצה (=הכהן הגדול) להקטיר הקטורת מקטיר ונוטל חלק בראש בקדשי המקדש כולן. כיצד כשירצה אומר זו החטאת שלי וזה האשם שלי ואינו עובד בפיס אלא כל עת שירצה להקריב מקריב כל מה שירצה, והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים.

כאשר זוכים הכהנים בקרבן מצד היותם עובדים את עבודת המקדש (כבחטאת ואשם[44]), הרי הכהן הגדול שהינו חלק ממערכת המקדש קודם הוא לכהנים העובדים בו. אמנם בקדשי הגבול שהזכייה של הכהנים הינה ישירות מן הבעלים ולא מהמקדש, בכך שווה הכהן הגדול לכל הכהנים. זאת כפי שביארנו שללא השייכות למקדש הרי הכהן הגדול כשאר כל כהן הדיוט.

---

[42] יומא יד ע"א.

[43] הל' כלי המקדש פ"ה הי"ב.

[44] ועיין בדברינו בפרק "אכילת קדשי הקודשים".